

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 44 - 1 november 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere

E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de

Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Het onderwijs is een voortdurende zorg, maar van wie ?

„Het onderwijs is een voortdurende zorg van de regering” zoals dat officieel heet. A.s. donderdag 5 november wordt er een nationale ouderdag georganiseerd door een werkgroep onder auspiciën van de Nederlandse Contactcommissie voor het Internationale Jaar van het Onderwijs, samengesteld uit de centrale bureau's van het openbaar, katholiek en protestants-christelijk en neutraal bijzonder onderwijs met medewerking van de Nationale Contactcommissie voor Gezinsbelangen. En de bedoeling van deze ouderavond is om te proberen het onderwijs ook tot een voortdurende zorg van de ouders te maken. Veel ouders weten immers nauwelijks wat er op de school omgaat en wat de oudercommissie van hun school doet, laat staan wat de Ouderraad doet in hun gemeente, terwijl deze instanties toch worden verondersteld namens hen te handelen.

Mevrouw T. Ribbelink-van Norden is sinds ruim tien jaar actief in oudercommissies en in de Ouderraad in den Haag. Haar ervaring is dat de meeste oudercommissies slecht functioneren. Hoe komt dat? Wat is de voornaamste reden? Zijn de ouders niet geïnteresseerd, werken de leerkrachten tegen of althans niet mee? Of zijn de formele mogelijkheden voor inspraak en medewerking van de ouders te klein?

Mevrouw Ribbelink-van Norden: Misschien wel. Sommige onderwijs krachten zijn bang dat de ouders zich op hun terrein willen begeven en zich zouden gaan bemoeien met het onderwijs. Ik stel het een beetje vaag, maar mijn indruk is dat wel. Het zou dan een bedreiging voor hun wat autoritaire situatie worden; zij zijn een autoriteit, dat is al op de kleuterschool. Een kind van de kleuterschool vertelt thuis iets waaruit een oordeel spreekt. En als vader of

moeder dan zegt: „Misschien is het wel zus of zo”, dan is het antwoord: „De juffrouw heeft het zelf gezegd”. En op de lagere school is een juffrouw, een meester een autoriteit. Voor het kind en ook voor de ouders, zeker in milieu's waar men toch nog een beetje opziet tegen het onderwijzer-zijn en waar men ook het gevoel heeft „Die onderwijzers weten het allemaal best wat ze doen met onze kinderen”. Als er dan een stel ouders zijn die zeggen: „Ja, we zouden toch wel eens meer samen willen praten en meer ouders betrekken bij wat er op de school gebeurt”, dan heb ik het gevoel dat de onderwijzers dat voelen als een bedreiging en dat ze dat niet kunnen hanteren. Want volgens mij worden de onderwijskrachten helemaal niet voorbereid op het hanteren van een dergelijke situatie.

H. Kuulkers, hoofd van een openbare lagere school in een volksbuurt van Amsterdam, geeft zijn commentaar:

Zo juist verschenen:

KALENDER 1971

De teksten zijn verzorgd door Dr. D. H. Prins en P. Krug.

Ontwerp: L. Frank.

Uitvoering: Drukkerij Storm.

Prijs f 5,50.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

een radio-uitzending van zondag 1 november 1970

Joachim Kahl:

Het onheil van het Christendom of pleidooi voor humaniteit zonder God

Met een voorwoord van Gerhard Szczeny

De auteur verdedigt zich tegen de traditionele tegenwerping dat hij alleen maar een karikatuur zou aanvallen. Hij adstrueert uitvoerig dat het christendom een frase gebleven is. Het houdt de verwezenlijking van de belangrijkste menselijke opdrachten tegen in plaats van die te stimuleren. Vooruitgang op het gebied van de humaniteit is er niet dankzij het christendom.

Szczeny zegt in zijn voorwoord dat de schrijver het christendom serieus neemt. Maar vraagt hij zich af: Kan men het nog serieus nemen? 171 blz. f 2,75

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

H. Kuulkers: Voor mijn gevoel zijn er een aantal oorzaken aan te wijzen waarom er een vrij slecht contact is tussen de ouders en de school. In de eerste plaats hebben veel leerkrachten hun handen vol aan het werk in de klas. Daardoor hebben zij geen tijd meer om met de ouders contact op te nemen en komen zij er niet aan toe om de ouders in de school mee te laten helpen. Als ik even mijn eigen positie in ogenschouw neem, dan zou ik willen stellen, dat ik bijzonder veel belang hecht aan het contact met de ouders. Maar komen deze ouders nu onder schooltijd om even iets over hun kinderen mee te delen of iets over of voor hen te vragen, dan zit ik hier met mijn eigen klas en ben ik genoodzaakt om te vragen of zij om kwart over twaalf of om vier uur even terug willen komen. De bereidheid daartoe is niet altijd even groot en dan gaat het gesprek niet door. Verder, geloof ik, dat er inderdaad bij een aantal leerkrachten een angst bestaat om met de ouders te gaan praten. Ze zien het inderdaad vaak als een bedreiging van hun autoriteit, zoals mevrouw Ribbelink het net stelde. Maar ik zou de schuld niet alleen geven aan de leerkrachten van de school. Ik geloof n.l. dat een heleboel ouders een zekere vrees hebben om naar de school toe te stappen en hun problemen over hun kinderen of over het onderwijs voor te leggen. Als we bijv. alleen maar kijken naar het bezoek aan de verschillende ouderavonden, dan zien we dat deze vaak zeer slecht bezocht worden. Het hangt er nog veel van af welke soort van ouderavond het is; is het een avond voor ouders van kinderen van de eerste klas, dan zien we een groot aantal ouders naar de school toe komen. Ik

geloof dat dit komt omdat ze nog emotioneel gebonden zijn aan de kinderen uit de eerste klas. Die gaan voor het eerst naar school, dat is dus iets nieuws. Verder de ouderavonden waarop voorlichting wordt gegeven over de scholen van het voortgezet onderwijs, ook de scholen voor technisch onderwijs en het nijverheidsonderwijs; die zijn ook enorm goed bezet omdat de ouders daar direct bij betrokken zijn. Maar bij de ouderavonden voor de rest van de klassen is de toeloop beduidend minder.

Stel nu dat die actie zodanig slaagt dat horden ouders zich ineens met de school waarop hun kinderen zijn, gaan bemoeien. Heb je dan niet de kans — een vrees die je wel tegenkomt bij onderwijzers — dat als ze zich dan niet alleen meer gaan bezighouden met de bestemming van het schoolreisje en de aanschaf van de film-projector, dat die inspraak van de ouders een rem op de onderwijsvernieuwing kan zijn? In kringen van onderwijzers hoort men immers vaak: dat de ouders de meest reactionaire meningen hebben over het onderwijs: „het kind moet leren, dat kind moet veel huiswerk maken anders leert het niet”. En dat men weinig oog heeft juist voor de vormende kant en voor andere onderwijsmethoden. Dus zo zou de inspraak van ouders een rem kunnen zijn op de onderwijsvernieuwing.

Mevrouw Ribbelink-van Norden: Ik dacht van niet. Hoeveel ouders zijn eigenlijk op de hoogte van nieuwe onderwijsmethoden. Je zou kunnen beginnen op je school de ouders te informeren over die nieuwe onderwijsmethoden; dat is praktisch nog nergens gedaan. Er zijn ook scholen voor voortgezet onderwijs waar dat nooit gebeurt. Ouders hebben helemaal geen kennis van methodieken, en weten niet wat er zich afspeelt. Dat zouden ze zelf uit kranten en tijdschriften moeten halen.

De school zou moeten beginnen om de ouders van kinderen uit de eerste klas van de lagere school en van de school voor voortgezet onderwijs over de methodiek te informeren. Dit tegelijk te beginnen voor alle klassen zal veel moeilijker zijn te realiseren. Ik geloof, dat de ouders van nu daar belangstelling voor hebben, want ouders veranderen voor een deel ook omdat ze geconfronteerd worden met veranderingen in de maatschappij. Hun kinderen moeten langer naar school, veel langer dan zij ooit op school zijn geweest. Voor heel veel ouders is dat een punt. Ouders zijn ook onzeker; het zijn niet alleen de onderwijzers en de kinderen, maar ouders ook. En ouders willen graag geïnformeerd worden, willen ook graag samen praten over allerlei problemen die buiten hun eigen kind liggen. Maar je moet wel mensen hebben die dat kunnen hanteren. Aan dit soort mensen is een grote behoefte en ook een groot gebrek.

U zei, dat er nog al eens ouders op school kwamen. Wat komen ze dan doen?

H. Kuulkers: Als ze overdag komen dan is het meestal omdat ze met een probleem zitten over hun kinderen; dat kan zijn in de vorm van een klacht, het kan ook zijn om even te informeren hoe het nu met hun kinderen gaat. Daarom heb ik in het begin ook al gezegd dat het van het grootste belang is dat wij deze ouders te woord kunnen staan en niet alleen maar eventjes zeggen „het gaat goed” of „het gaat niet goed”, maar dat we er wat uitgebreid over kunnen praten. Alleen is dat onmogelijk in de huidige situatie omdat ook de tijd van het hoofd van de school volledig in beslag wordt genomen omdat hij een eigen klas heeft.

En de mensen die 's avonds komen?

Wij hebben vorig jaar bijvoorbeeld een paar avonden gehouden om de ouders een beetje vertrouwd te maken met bepaalde dingen die wij in deze school doen, zoals „expressie”. Op die avond hebben wij de ouders met een aantal dingen laten werken, net zoals de kinderen dat doen. Als voorbeeld noem ik het werken met klei, bloemen maken van papier, schilderen; er zijn een paar ouders bezig geweest met hout. Alles op dezelfde manier als de kinderen op school werken zodat de ouders konden zien wat er op school gebeurt. En als de kinderen met iets thuis komen dat de ouders gezien hebben, dan begrijpen ze ook dat het toch niet zo makkelijk was als ze eigenlijk dachten. Ik heb ook enkele ouders horen verzuchten: „Hé, het is toch niet zo makkelijk als we gedacht hadden!”

En dat was voornamelijk omdat dat soort van expressievakken voor de ouders iets totaal nieuws is?

H. Kuulkers: Zij hadden hier geen enkele bekendheid mee. Verder zijn er nu een aantal ouders, die bezig zijn bepaalde leermiddelen voor mij te maken, bepaald materiaal dat ik in de klassen wil gebruiken. Op het ogenblik zijn er ook een aantal ouders overdag bezig om mij te helpen met het inrichten van een centrale schoolbibliotheek; we zoeken de boeken uit en maken een hele inventaris op. Mijn toekomstbeeld van de school gaat wel de richting op van een gemeenschap die volkomen centraal staat in de buurt; een gemeenschap die ook in de avonduren open staat, waar de ouders in de avonduren terecht kunnen, ook misschien voor het ontvangen van onderwijs. Maar waar ook de werkende jongeren met hun problemen kunnen komen. En waar misschien zelfs wel een zaal beschikbaar wordt gesteld voor sport en dat soort zaken. Een gemeenschap, een soort buurthuis met verschillende activiteiten er bij.

Op de achterkant van het pamflet „Nationale Ouderavond 1970” staat o.a.: „Dit is de eerste

Zo juist verschenen:

EVOLUTIE

publikatie nr. 38 van het Ned. gesprekscentrum.

Medewerkers: Prof. Dr. A. de Froe, Prof. Dr. S. J. Geerts, Dr. J. M. de Jong (overleden in 1968), Pater Drs. H. J. van der Lee S. J., Prof. Dr. J. Lever, Dr. O. Noordenbos, Dr. H. J. C. Oomen, Drs. J. G. van der Ploeg, Dr. C. van Rijsinge.

Hoofdstukken:

- I De biologische evolutietheorie.
- II De grote cesuren.
(overgangen tussen plant naar dier, tussen dier naar mens, van niet-levend naar levend)
- III Evolutie en levens overtuiging.
- IV De ethiek van het ingrijpen in het evolutieproces.

50 bladzijden

f 2,50

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

ationale ouderavond”. Het lijkt ons ook voor u onbevredigend als het hierbij zou blijven. Wij vroegen aan mevrouw Ribbelink hoe zij denkt dat voorkomen zou kunnen worden dat het bij een eenmalige gebeurtenis blijft.

Mevrouw Ribbelink-van Norden: Als de avond goed wordt opgezet zal het niet zo'n geijkte ouderavond moeten zijn met een toespraakje van het hoofd en dan een gelegenheid tot het maken van opmerkingen of het stellen van vragen door de ouders over vaak onbenullige dingen. Er moeten discussiegroepen worden gevormd waarin gepraat kan worden over een of twee onderwerpen. En dan moet men in eerste instantie zorgen dat daar een goed verslag van gemaakt wordt dat aan alle ouders, ook aan de niet aanwezige ouders, wordt toegestuurd; dat je op die avond van alle aanwezige ouders naam en adres noteert en hun met het toesturen van het verslag vraagt of ze bereid zijn om in groepjes hier nog eens verder over te praten. Daarnaast moet je met oudercommissie, hoofd van de school en misschien ook de leerkrachten bij elkaar gaan zitten en zoeken naar mensen die groepjes ouders zouden willen begeleiden als discussie- of groepsgespreksleiders. Dan geloof ik dat je, al begin je maar met twintig ouders, toch op de goede weg bent; want dat zijn geïnteresseerde ouders die misschien wakker zijn geworden, die merken dat er mogelijkheden zijn om samen te praten in het belang van de kinderen, in het belang van het onderwijs, in het belang van de mens voor later.

Er is geen twijfel mogelijk dat de gezinsplanning, dus een door bevolkingspolitiek met alle zedelijk verantwoorde methoden mogelijk gemaakte collectieve geboortencontrole, voor de mensheid een bestaansvoorwaarde is geworden. De mens kan zichzelf midden in de kunstmatige wereld die hij opbouwt ten aanzien van zijn voortplanting niet meer beschouwen als louter natuurwezen; hij moet de rationaliteit die hij aan de rest van de natuur oplegt ook op zichzelf toepassen. Het is tegenwoordig niet meer een kwestie van persoonlijke godsdienstige of levensbeschouwelijke beslissing, of men geboortencontrole wil of niet; de mensheid is ertoe gedwongen, want het enige alternatief is directe of indirecte massamoord. Wel moet veel zorgvuldiger dan in de regel geschiedt door individuele consultatie worden getracht de geboortencontrole zelf te reguleren en haar in praktijk te brengen op een manier die verantwoord is. Ongevaarlijke methoden van geboortencontrole zijn er niet, elke methode heeft begeleidende verschijnselen van lichamelijke of psychische aard, die voor een goed deel nog te weinig zijn onderzocht. Bovendien treden steeds ook sociale, demografische en politieke neveneffecten op die men niet mag verwaarlozen. Juist omdat bevolkingspolitiek en gezinsplanning noodzakelijk zijn, moeten we alle gevaren die er aan verbonden zijn, zorgvuldig analyseren en doordenken. Een zo zwaar wegend probleem mag niet behandeld worden met de primitiviteit en argeeloosheid waarmee men er tegenwoordig vaak over spreekt. Elke geboortencontrole en bevolkingspolitiek is een verstandelijke ingreep in biologische verbanden, die de selectievoorwaarden en daarmee de biologische constitutie van de toekomstige mensheid planmatig beïnvloedt. Ze is dus, hoezeer wij ons daar ook tegen mogen verzetten, een kwestie van teelt. Bij het telen van kunstmatige mensen zouden wij toch minstens die graad van zorgvuldigheid en genuanceerdheid in de methoden moeten opbrengen, die bij het kweken van planten of het fokken van dieren voor ons vanzelf spreekt.

Bij de geboortencontrole gaat het om de vraag, hoe de regeringen van onze wereld honderden miljoenen mensen ertoe kunnen bewegen, een van de meest elementaire drijfveren, nl. de voortplantingsdrift, rationeel te gaan controleren en wijziging te brengen in fundamentele ideeën, die door godsdienst en zede zijn gesanctioneerd. Dat is een politieke en sociale opgave van dezelfde orde van grootte als de afschaffing van de oorlog. Wil men bij de bevolkingspolitiek fouten vermijden, dan moet men zich de motieven voor ogen stellen, die tot nu toe het voortplantingsgedrag van het merendeel der aardbewoners hebben bepaald. Evenals onze politieke principes hebben ook die van het gezin en de gewoonten, die tot op heden de voortbrenging van kinderen regelden, hun wortels in de agrarische verhoudingen waarin de meeste mensen praktisch nog leven. In alle primitieve vormen van landbouw streeft men naar een hoog kindertal omdat kinderen goedkope arbeidskrachten zijn en later voor de ouden kunnen zorgen. Daarbij gaat het niet alleen om de instandhouding van het gezin; ook de daarbovenuit gaande criteria van familie, clan en stam spelen aantoonbaar een belangrijke rol. Nog steeds is in een deel van de jonge staten elke stam een concurrent van andere stammen,

die hem bedreigen met uitroeiing of onderwerping. Hij kan zich in die strijd alleen handhaven door zijn getalsterkte; hier wordt het hoge kindertal een eis van het naakte zelfbehoud. Ook volgt daaruit dat binnen de stam de familie, en binnen de familie het gezin zijn aanzien, positie en invloed slechts kan verwerven en behouden door het aantal van zijn kinderen. Het is statistisch bewezen, dat waar veel gezinnen samenwonen de gemiddelde vruchtbaarheid groter is dan in kleinere groeperingen; dat is te verklaren uit de betekenis van de kinderen voor het prestige en de positie van de ouders. Ook in de godsdienstige voorstellingen worden die verhoudingen van de agrarische culturen weerspiegeld. Kinderrijkdom geldt als een bewijs van de gunst der goden. De waarde van de man en de zegen die de vrouw ontvangt vinden hun uitdrukking in het getal van hun kinderen. Kinderloosheid wordt gezien als een teken, dat men onder een vloek leeft. Deze simpele principes worden tegenwoordig getransponeerd op de strijd tussen de rassen. Er bestaat een anti-propaganda tegen gezinsplanning, die zich bedient van het niet helemaal ongegronde argument, dat geboortencontrole een listige uitvinding van de blanke is, omdat zonder haar aan de gekleurde volken door hun numerieke kracht de heerschappij zou toevallen.

Het probleem van de geboortencontrole is er dus niet mee opgelost, dat de wetenschap geperfectioneerde voorbehoedsmiddelen kan presenteren. Als men de mensen ertoe wil brengen dat ze tot gezinsplanning bereid zijn, dan moet men hun motiveringen veranderen en dat vooronderstelt, zoals nu wel duidelijk is, een verandering van de politieke, sociale en economische verhoudingen. De gezinnen kunnen van verzorging op de oude dag door de kinderen alleen afzien, als er een goed functionerende sociale verzekering is tot stand gebracht. Wil men de boeren ertoe bewegen, vrijwillig afstand te doen van de goedkope arbeidskracht van hun kinderen, dan moet men hun landbouwmachines geven en hun bijbrengen hoe men daarmee moet omgaan. Zolang de politieke orde in de jonge staten geen kans ziet om de stammenoorlogen te voorkomen, zullen de stammen ook verder genooddaakt zijn hun voortbestaan te waarborgen door een zo groot mogelijk aantal kinderen voort te brengen. Heeft men dat eenmaal ingezien dan krijgt het begrip bevolkingspolitiek een andere inhoud. Zal een systeem van gezinsplanning succes hebben, dan moet het aan dezelfde economische, sociale en politieke voorwaarden voldoen als wanneer men de achterstand van de landbouw in de ontwikkelingslanden wil wegwerken. Voedselpolitiek en bevolkingspolitiek zijn geen alternatieven, maar twee aspecten van hetzelfde proces. Een vastberaden modernisering van de achtergebleven gebieden in de wereld is de enige weg die openblijft. Geboortencontrole en voedsleconomie kunnen niet los van elkaar worden beschouwd; zij hangen samen met de problemen van de industrialisatie en dat probleem is weer afhankelijk van drie andere fundamentele factoren: watervoorziening, energievoorziening en onderwijsvoorziening. Een nieuwe motivering van een wereldvredeorde zal deze vier centrale problemen hebben op te lossen.

(Uit: De toekomst in eigen hand.
Oekumene Baarn 1970)